

A. TARİH BİLİMİ

1. TARİH NEDİR?

Tarih geçmişte yaşamış insan topluluklarının birbirleriyle ilişkilerini, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik vb. faaliyetlerini yer ve zaman bildirerek bir neden-sonuç ilişkisi içinde ve kaynaklara dayanarak inceleyen bilim dalıdır.

Tarihin tanımı içinde mutlaka olması gerekenler

(Tarih tanımı ile ilgili sorularda dikkat etmemiz gereken hususlar):

1. Tarihin konusu geçmiştir.
2. Tarih tek tek insanları değil insan topluluklarının faaliyetlerini inceler.
3. Tarih bilim olmak için mutlaka YER belirtmelidir.
4. Tarih bilim olmak için mutlaka ZAMAN belirtmelidir.
5. Tarih bilim olabilmek için mutlaka kaynaklara dayanarak inceleme yapması gerekir.

2. TARİHİN KONUSU NEDİR? (TARİHİ OLAY (VAKA) / OLGU (VAKIA)

İnsan faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sonucu içerir. İnsan faaliyetleri önce düşünce olarak ortaya çıkar, daha sonra uygulama alanına konulması ile olgu ve olaylar şekline dönüşür.

TARİHİ OLAY (VAKA): İnsanları ilgilendiren her türlü gelişmedir.

Olay;

- Ø Kendine özgüdür.
- Ø Biriciktir.
- Ø Tekrarlanamaz.
- Ø Somut bilgiler içerir.
- Ø Yer ve zaman bildirir.
- Ø Başlangıcı ve bitişi bellidir.

ÖRNEĞİN: İstanbul'un fethi, Malazgirt Savaşı, Fransız İhtilali vb.

TARİHİ OLGU (VAKIA) : Zaman içerisinde birikimler sonucu meydana gelen yeni durumlardır.

Olgular;

- Ø Geneldir.
- Ø Çok sayıda örneği vardır.
- Ø Tekrar edebilir.
- Ø Soyuttur.
- Ø Belirli bir yer ve zaman söz konusu değildir.
- Ø Uzun sürede meydana gelir. Süreklilik gösterir.

ÖRNEĞİN: Anadolu'nun Türkleşmesi, Fransız ihtilali ile yayılan milliyetçilik fikri, Hıristiyanlığın yayılması vb.

3. TARİH İLE DİĞER BİLİMLER ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

- Tarihçi araştırmasını yaparken fen bilimlerinde olduğu gibi DENEY metodundan yararlanamaz. Çünkü tarihin konusu geçmiştir ve asla bir daha aynı şekilde tekrar etmez.
- Bazı sosyal bilimlerin de uyguladığı GÖZLEM metodundan da yararlanamaz. Çünkü gözlem metodu şimdiki zamana ait bir eylemdir. Hâlbuki tarihin konusu geçmiştir.
- Fen bilimlerinde bilgi kesin ve değişmez niteliktedir. Evrensel geçerliliği olan yasaları vardır. Ancak tarih bazı genellemeler yapabilse de (her savaşın ekonomik bir nedeni vardır. Vb.) bunlar hiçbir zaman evrensel yasalara dönüşmez.
- Tarihin incelediği konunun niteliği ve niceliği de diğer bilimlerden farklıdır. Örneğin matematik yeri ve zamanı olmayan soyut kavramları konu edinir. Ancak tarih yeri ve zamanı belli olan, yaşanmış olaylarla ilgilenir.
- Bir diğer fark ise tarihin inceleme alanının genişliğidir. İnsanların yaptığı ve onlara etki eden her şey tarihin konusu olabilir.

4. TARİHE YARDIMCI BİLİMLER

Tüm bilim dalları çalışmalar yaparken başka bilimlerin uzmanlığına ihtiyaç duyar. Tarihin inceleme alanı son derece geniştir. bu genişlik hem zamandan, hem mekandan, hem de konudan kaynaklanmaktadır. Bu genişlik, diğer bilimlerden daha fazla yararlanmasını mecburi kılmaktadır. Tarihin araştırmalarında en çok yardım aldığı bilimler aşağıda yer almaktadır.

1) COĞRAFYA: Tarih, olayın geçtiği YER'in fiziki ve beşeri özelliklerini coğrafyadan öğrenir. Hiçbir tarihi olay coğrafi şartların dışında gelişmemiştir. Bu yüzden tarihe en yakın bilimdir.

DİKKAT: Tarih araştırmalarında tarihe en çok yardımcı olan bilimdir.

2) ARKEOLOJİ(Kazı Bilimi): Toprağın ve suyun altında kalmış olan tarihi eserleri ortaya çıkarır.

DİKKAT: Tarih Öncesi Dönemlerde tarihe en çok yardımcı olan bilimdir.

3) KRONOLOJİ(Takvim Bilimi): Tarihi olayların ZAMANlarını belirleyerek, meydana geliş sıralarını düzenler.

NOT: Ayrıca Tarih araştırmalarında Neden-Sonuç ilişkisi kurulmasını kolaylaştırır.

4) PALEOGRAFYA: Eski yazıların okunmasını sağlayan bilim dalıdır.

DİKKAT: Paleografya Tarih Öncesi dönemlerin aydınlatılmasında tarihe yardımcı olamaz. Çünkü Tarih yazı ile başlar. Yani Tarih öncesinde yazı yoktur.

5) EPİGRAFYA(Kitabeler Bilimi): Taş, mermer gibi sert cisimler üzerine yazılan yazıları inceler.

DİKKAT: Epigrafya Tarih Öncesi dönemlerin aydınlatılmasında tarihe yardımcı olamaz. Çünkü Tarih yazı ile başlar. Yani Tarih öncesinde yazı yoktur.

<https://tarihdersi.net/>

6) SOSYOLOJİ (Toplum Bilimi): İnsan sosyal bir varlıktır. tarihi olayların gerçekleşmesi bir sosyal ortamın içinde olmuş ve mutlaka buna etki etmiştir. Tarih insanın, neyi, neden yaptığını anlamaya çalışırken sosyolojiden yararlanır.

7) ANTROPOLOJİ: Fiziki Antropoloji Toplumların ırk yapılarını inceler., Kültürel Antropoloji ise toplumların kültürlerini inceler.

DİKKAT: Tarih Öncesi dönemlerin araştırılmasında arkeolojiden sonra tarihe en çok yardımcı olan bilimdir.

8) FİLOLOJİ:(Dil Bilimi): Dilleri ve diller arasındaki bağları inceler.

9) ETNOGRAFYA: Örf, adet, gelenek ve görenekleri inceler.

10) DİPLOMATİK: Günümüze kadar gelmiş olan resmi belgeleri, fermanları vb. inceler.

DİKKAT 1: Diplomatik Tarih Öncesi dönemlerin aydınlatılmasında tarihe yardımcı olamaz. Çünkü Tarih yazı ile başlar. Yani Tarih öncesinde yazı yoktur.

DİKKAT 2: Günümüze yakın devirlerin aydınlatılmasında tarihe en çok yardım eden bilim

11) SİCİLİOGRAFİ (Mühür bilimi): Resmi belgelerdeki mühürleri inceler.

DİKKAT: Siciliografi Tarih Öncesi dönemlerin aydınlatılmasında tarihe yardımcı olamaz. Çünkü Tarih yazı ile başlar. Yani Tarih öncesinde yazı yoktur.

12) NÜMİZMATİK (Meskukat) (Paralar bilimi): Eski Paraları inceler.

DİKKAT: Nümizmatik Tarih Öncesi dönemlerin aydınlatılmasında tarihe yardımcı olamaz. Çünkü Tarih yazı ile başlar. Ve her paranın üzerinde mutlaka yazı vardır.

13) HERALDİK: arma ve özel işaretleri inceler.

14) ONOSMATİK (Yer adları bilimi) : Yer adlarının anlamlarını ve geçmişlerini inceler.

15) KİMYA: KARBON 14 YÖNTEMİ ile bulunan bir eserin yaşının hesaplanması için kullanılır.

B. NEDEN TARİH ÖĞRENİRİZ?

Tarih okuyana kendi gözünün görme derecesine göre yol gösteren bir kılavuzdur.
J. J Rousseau

1. Her şeyden önce tarih, insanın kendisini tanımasına yardımcı olur. Tarihini bilmeyen, kendisini tanımayan bir insan hafızasını kaybetmiş demektir.
2. İnsan ait olduğu toplumu, dünyayı, ülkesini bilmek için de geçmişi bilmek zorundadır.
3. Tarih içerdiği bilgilerle insanın kültür seviyesini yükseltir.
4. İnsanın algılama, anlama, araştırma, yorumlama, muhakeme yapma gibi zihinsel becerilerini geliştirir.
5. İnsanda ahlak şuurunun ve manevi değerlerin güçlenmesine katkıda bulunur.

6. Tarih, toplumların ortak hafızasıdır. Millet fertlerindeki vatan ve millet sevgisini pekiştirerek milli kimliğin güçlenmesine yardımcı olur.
7. Günümüz dünyasını sağlıklı bir şekilde anlayabilme ve gelecekle ilgili akılcı ve gerçekçi planlamalar yapabilme konusunda insana yardımcı olur.
8. Tarih insanlığın da ortak belleğidir. Geçmişten günümüze insanlık pek çok alanda bilgiler ortaya koymuştur. Tarih sayesinde öğrendiği bu bilgilerden yararlanarak her alanda yeni bilgiler ve buluşlar ortaya çıkarır.

**Tarihi tekerrür diye tarif ediyorlar, ibret alınsaydı
hiç tekerrür eder miydi?**

Mehmet Akif Ersoy

C. TARİHE NEREDEN BAKMALI?

(TARİH ARAŞTIRMALARINDA BİR TARİHÇİNİN DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR)

- Tarihi her şeyden önce OBJEKTİF - NESNEL (Olaylara kendi kişisel görüşünü katmamak) olmak zorundadır.
- Bir tarihi olayın tüm yönleriyle ve sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için olayın üzerinden belirli bir zaman geçmesi gerekir.
- Tarihi olayı bugünün değil; olayın geçtiği dönemin koşullarına göre değerlendirmek zorundadır.

DİKKAT: Bunu yapamayan bir tarihçi Tarihsel Anakronizm yaşıyor demektir.

- Tarihi araştırmasında mutlaka Belgelere dayanmak zorundadır.
- Tarihi olayın YER ve ZAMANI mutlaka bilinmelidir.
- Tarihi olaylar arasında NEDEN-SONUÇ ilişkisi kurmak zorundadır.

Ç. TARİH BİLİMİNİN YÖNTEMİ

1. TARİHİN YÖNTEMİ (5 T)

1. TARAMA (KAYNAK ARAMA):

Tarihçi araştırma yaptığı konu ile ilgili bulabildiği kadar çok kaynak toplar. (ne kadar çok kaynak var ise tarih araştırması o kadar güvenilir olur.)

2. TASNİF (SINIFLANDIRMA):

Tarihçi bulduğu kaynakları kendi çalışma sistemine göre sınıflandırır. Örneğin birinci elden kaynaklar, ikinci elden kaynaklar gibi

3. TAHLİL (ÇÖZÜMLEME):

Eldeki kaynakların içerikleri incelenir.

4. TENKİT (ELEŞTİRİ):

A. İÇ TENKİT: Araştırmada kullanılacak kaynağın verdiği bilginin doğru olup olmadığını anlamaya çalışırız.

B. DIŞ TENKİT: Kullanacağımız kaynağın gerçekliğini yani gerçekten bilgi verdiği dönemden kalıp kalmadığını anlamaya çalışırız.

5. TERKİP (SENTEZ):

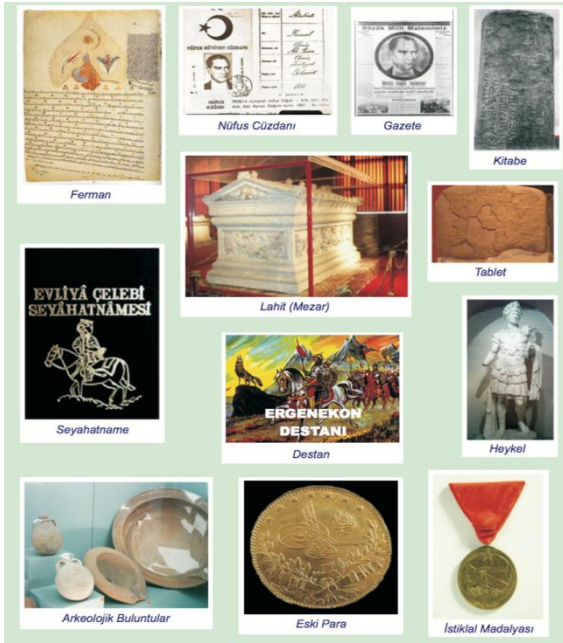
Araştırmanın son aşamasıdır. Doğruluğundan ve gerçekliğinden emin olduğumuz kaynaklar bir araya getirilir. Ve bir tarih araştırması oluşturulur.

2. KAYNAK (BELGE)

Tarihi olayla ilgili bilgi veren her türlü malzeme kaynak adını alır. Tarihi bilgilerin doğru ve güvenilir olması için kaynaklara başvurmak tarihci için bir zorunluluktur. Kaynaklar bazı değişik kıstaslara göre sınıflandırılabilir:

A. OLUŞTUĞU DÖNEME GÖRE KAYNAKLAR:

1. **Birinci elden kaynaklar:** Tarihi olayın geçtiği dönemde ortaya çıkmış her türlü bulgudur.
2. **İkinci elden kaynaklar:** Tarihi olayın geçtiği dönemde ortaya çıkmamış her türlü bulgudur.

B. MALZEMENİN TÜRÜNE GÖRE KAYNAKLAR:

1. **Yazılı kaynaklar:** Üzerinde yazı olan her şey önce yazılı kaynaklar grubuna girer. Örneğin paralar, kitabeler, mühürler
2. **Sözlü kaynaklar:** Olayı yaşamış birisi bu kaynak grubuna girer. Bunun yanında sözlü olarak ortaya çıkan anonim ürünler destan, türkü, koşuk, şağı v.b de bu gruba girer.
3. **Kalıntılar:** Yazısız her türlü kalıntıdır. Çanak, çömlek, silah v.s.
4. **Çizili, sesli ve görüntülü kaynaklar:** Mağara resimlerinden video görüntülerine kadar her türlü kaynak bu gruptadır.

3. TARİHİN TASNİFİ (SINIFLANDIRILMASI)

AMAÇ: Tarih bilimi çok geniş bir inceleme alanına sahiptir. Tarihi daha kolay inceleyebilmek, öğrenebilmek ve öğretebilmek için sınıflandırılmıştır.

1. **Zamana göre tasnif:** Ortaçağ tarihi, 15. yüzyıl tarihi vb.
2. **Mekâna göre tasnif:** Türkiye Tarihi, Avrupa tarihi vb.
3. **Konuya göre tasnif:** Sanat tarihi, Osmanlı Siyasi tarihi vb.

DİKKAT !: Tarihi olaylar Neden-sonuç ilişkisi ile birbirine bağlıdır. Bir tarihi olayın sonucu bir sonrakinin nedenidir. Bu yüzden tasnif tarihin doğasına aykırıdır. Ancak aynı zamanda bir zorunluluktur.

<https://tarihdersi.net/>

4. TARİH BİLİMİNİN ÖNEMLİ ÖZELLİKLERİ

- Tarihin konusu İnsan toplulukları ve bunların faaliyetleridir. (tek tek insanlar değil) Bu yüzden Tarih bir Sosyal (Beşeri) Bilimdir.
- Tarihin konusu geçmiştir. Bu yüzden çalışma yöntemleri arasında DENEY ve GÖZLEM asla yer almaz.
- Bir tarihi olay asla aynı şekilde tekrarlanmaz. (yani tarih tekerrürden ibaret değildir.)

NOT: Ancak benzer sebepler benzer sonuçları doğurur. Bu da bize tarihi neden öğrenmemiz gerektiğini gösterir.

- Tarihi olayın YER ve ZAMANI mutlaka bilinmelidir. Bu yönüyle masaldan, rivayetten ayrılır.
- Tarihi Bilgi kesin ve değişmez değildir. Bir Tarihi olay ile ilgili bilgimiz bulunacak yeni bir belge ile birlikte tamamen değişebilir.
- Tarih, belgelere (Kaynak) dayanmak zorundadır. Araştırılan dönemle ilgili ne kadar çok belgeye ulaşırsa o dönemle ilgili bilgilerimizin doğruluğu o oranda artar.

NOT: Bu yüzden eski çağlarla ilgili tarihi bilgimizin çoğu eksiktir. Bu eksiklik günümüze yaklaştıkça azalır.

- Tarihi olaylar arasında NEDEN-SONUÇ ilişkisi vardır. Yani bir olay kendinden önceki olayın sonucu, kendinden sonraki olayın sebebidir.

D. ZAMAN VE TAKVİM

İnsanlar tarihin en eski devirlerinden beri zamanın neresinde olduğunu bilme ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaçtan dolayı zamanı yıllara, aylara, haftalara, günlere bölerek takvimler yapmışlardır. Başlıca iki tür takvim vardır:

1. Güneş yılı esaslı takvim: Dünyanın güneş çevresindeki bir turu 1 YIL kabul edilmiştir. Bu takvimde 1 yıl 365 gün 6 saat sürer.

- Dünyadaki ilk güneş yılı esaslı takvim Mısırlılar tarafından yapılmıştır.

2. Ay yılı esaslı takvim: Ay'ın dünya çevresindeki 12 turu 1 YIL kabul edilir. Bu takvimde 1 yıl 354 gündür.

- Dünyadaki ilk ay yılı esaslı takvim Sümerliler tarafından yapılmıştır.

Toplumlar yaptıkları takvimlerde kendi tarihleri için önemli olayları başlangıç kabul etmiştir.

Örneğin:

- Müslümanlar Hicret'i,
- Romalılar Roma şehrinin kuruluşunu,
- Yunanlılar ilk Olimpiyatları,
- Hıristiyanlar Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç kabul etmişlerdir.

Bugün kullandığımız Miladi takvim;

- İlk olarak Mısırlılar tarafından yapılmıştır.
- Roma İmparatoru Jül Sezar zamanında yeniden düzenlenmiş ve takvim Julyen takvimi olarak kullanılmıştır.
- Daha sonra Papa 13. Gregorius tarafından yeniden düzenlenmiş ve Gregorien takvimi adını almıştır.

NOT: Miladi takvimin yaşadığı bu gelişim bize insanlık medeniyetinin tüm toplumların katkılarıyla oluştuğunu kanıtlar.

TÜRKLERİN KULLANDIĞI TAKVİMLER

1. ONİKİ HAYVANLI TÜRK TAKVİMİ:

- GÜNEŞ YILI ESASLIDIR.
- Türklerin kullandığı ilk takvimdir.
- Tek milli takvimimizdir.
- Orta Asya Türkleri tarafından yapılmış ve kullanılmıştır.
- Bir yıl 365 gün 5 saat olarak hesaplanmıştır.
- 12 hayvan ismi aylara değil yıllara verilmiştir.
- Aylar rakamlarla belirtilmiştir.
- 21 Mart (NEVRUZ) takvimin başlangıcıdır.
- Bugün hala Çin, Moğolistan ve Tibet'te kullanılmaktadır.

2. HİCRİ TAKVİM:

- AY YILI ESASLADIR.
- Kullandığımız tek ay yılı esaslı takvimdir.
- Takvim, İslam Devleti'nde Hz. Ömer tarafından yaptırılmıştır.
- Bir yıl 354 gündür. (arada 11 günlük fark vardır.)
- Takvimin başlangıcı hicret (622) olayıdır.
- Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra bu takvimi kullanmaya başlamıştır.

3. CELALİ TAKVİM:

- GÜNEŞ YILI ESASLIDIR.
- Büyük Selçuklu Devleti hükümdarı Melikşah döneminde Ünlü Astronom Ömer Hayyam başkanlığındaki bir heyet tarafından yapılmıştır.
- Takvim ismini Melikşah'ın ilk İsminden (CELADEDİN) almıştır.
- Bir yıl 365 gün 6 saat olarak hesaplanmıştır.
- Takvimde yılbaşı 21 Mart (Nevruz)'tır.
- Takvimi Büyük Selçuklu Devleti, Babür Devleti kullanmıştır.

<https://tarihdersi.net/>

4. RUMİ TAKVİM:

- GÜNEŞ YILI ESASLIDIR.
- Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde batı ile ilişkilerin yoğunlaşması nedeniyle sadece mali işlerde kullanılmak üzere bu takvim yapılmıştır.
- Takvim 1839 yani Tanzimat döneminde kullanılmaya başlanmıştır.
- Takvimde bir yıl 365 gün 6 saat, başlangıç ise Hicret'tir.

5. MİLADİ TAKVİM:

- GÜNEŞ YILI ESASLIDIR.
- Günümüzde dünyanın çoğunun kullandığı bugün de kullanmakta olduğumuz takvimdir.
- 1 Ocak 1926 da bu takvimi kullanmaya başladık.

MİLAT VE YÜZYIL (ASIR) KAVRAMLARI VE KULLANILIŞLARI

MİLAT KAVRAMI:

Bugün dünyanın büyük kısmının kullandığı Miladi takvime başlangıç yani "0" yılı olarak kabul edilen olaydır. Bu takvimdeki son düzenlemeyi Papa 13. Gregorius yaptığı için takvim Hz. İsa'nın doğumu ile başlamaktadır. Zaten Milat kelimesi doğum anlamına gelmektedir. Tarih'te Hz. İsa'nın doğumundan önce gerçekleşen olaylar Milattan önce (MÖ), Hz İsa'nın doğumundan sonra meydana gelen olaylar ise Milattan sonra (MS) ile gösterilir. öte yandan Milattan önceki bir tarihi mutlaka MÖ ile belirtmek zorundayken Milattan sonrası için böyle bir zorunluluk yoktur.

Ayrıca Şu noktalara dikkat etmeliyiz:

- Milattan Önceki tarihler, rakamsal değerler açısından günümüzden uzaklaştıkça büyümektedir.
- Milattan sonra ise rakamlar büyüdükçe günümüze yaklaşmaktadır.
- Milattan önceki iki tarih arasındaki farkı bulmak için iki rakam birbirinden çıkarılır.
- Milattan önceki iki tarih arasındaki farkı bulmak için iki rakam birbirinden çıkarılır.
- Tarihlerin biri milattan önce, diğeri milattan sonra ise aralarındaki farkı bulmak için bu rakamı toplarız.

YÜZYIL (ASIR) KAVRAMI:

Zamanı daha kolay algılayabilmek, tarihi daha kolay araştırıp öğretebilmek (Tıpkı çağ kavramı gibi) için takvim yüzer yıllık dilimlere ayrılmıştır. yüzyıl konusunda hepimizin yaşadığı en büyük sıkıntı takvimin "0" dan başlaması ve ilk yüzyılın "0" ile "99" arasında yaşanmış olmasıdır. bu yüzden yapmamız gereken bir rakamı yüze bölüp bir eklemektir.

PRATİK YOL:

- Bir tarihin son iki rakamını yok sayıp +1 ekliyoruz.

Örneğin: 1879 tarihi $18 + 1 = 19$. Yüzyıl

751 tarihi $7+1= 8$ .Yüzyıl

2020 tarihi $20+1= 21$. Yüzyıl

- Milattan önce yüzyılı bulurken değişen hiçbir şey yoktur. Yine aynı işlemi yaparız.

Örneğin: MÖ 1879 tarihi $18+1=19$. Yüzyıl

MÖ 751 tarihi $7+1= 8$ .Yüzyıl

MÖ 2020 tarihi $20+1= 21$. Yüzyıl

- Yüzyılların yarı ve çeyreklerini ise aşağıdaki tablodaki şekilde belirleriz.

Milat (Hz. İsa'nın Doğumu)								
100				0	100			
MÖ 1. Yüzyıl				MS 1. Yüzyıl				
99 - 50 (1. yüzyılın ilk yarısı)		49 - 0 (1. yüzyılın ikinci yarısı)		0 - 49 (1. yüzyılın ilk yarısı)		50 - 99 (1. yüzyılın ikinci yarısı)		
99 - 75 1. çeyrek	74 - 50 2. çeyrek	49 - 25 3. çeyrek	24 - 0 4. çeyrek	0 - 24 1. çeyrek	25 - 49 2. çeyrek	50 - 74 3. çeyrek	74 - 99 4. çeyrek	

<https://tarihdersi.net/>

E. TARİH YAZICILIĞI

BELLİ BAŞLI TARİH YAZICILIĞI TÜRLERİ

1) Hikâyeci (Nakilci) Tarih:

- Yer ve zaman belirtilir,
- Fakat neden-sonuç üzerinde durulmaz.
- Olaylar efsanelerle dolu, masal türü bilgiler içerir.
- Hikâyeci tarih çeşidi M.Ö. 5.Yüzyılda Herodot'la başlar.

2)Kronik (Yıllık) Tarih:

- Olaylar arasında bağlantı kurulmadan her yılın olayları sırasıyla yazılır.
- Hititler' de ki Anallar bu tarih çeşidine örnektir.

3) Öğretici (Pragmatik-Akılcı-Faydacı) Tarih:

- Okuyucuya ahlaki ve milli duyguları aşılama, geçmiş olaylardan ders alınmasını sağlamak için yazılan tarih çeşididir.
- Olayların anlatımında his ve heyecan ön plandadır.
- Olaylarda kişiler kahramanlaştırılır.
- Bu tarzın ilk temsilcisi Thukidides'tir. XIX. Yüzyıla kadar bu türde tarihi eserler yazılmıştır. (Homeros; İlyada ve Odesa)

4) Sosyal Tarih:

- Olayların duygusal yanlarını almayarak toplumun her türlü faaliyetlerini inceleyen tarih çeşididir.

5) Bilimsel (Neden-nasılı/araştırmacı) Tarih:

- Olayların neden ve sonuçlarını inceleyerek, aralarında bağlantı kurmaya çalışan tarih çeşididir.
- Olaylar ince ayrıntılarına kadar incelenir.
- XIX. Yüzyılda gelişmeye başlamıştır. Tarih yazıcılığının son aşamasıdır

TÜRKLERDE TARİH YAZICILIĞI

Orta Asya Türkleri;

Konar-göçer yaşadıkları için yazılı edebiyat gelişmemiştir. Dolayısıyla tarih yazıcılığı da gelişmemiştir. Bu konudaki ilk adım Orhun Abideleri olarak kabul edilebilir.

Şehnamecilik:

Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte hayatlarına girmiş, İran, Hint geleneğinde yaygın olarak görülen tarih yazıcılığı şekildir. Büyük insanların hayat hikâyelerini, kahramanlıklarını anlatır. Bunu yaparken kahraman yüceltilir. Daha çok manzum şekilde yazılmıştır.

VAKANÜVİSTLİK:

Osmanlı devletinde 17.Yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan tarih yazıcılığı şeklidir. Vakanüvistler resmi saray tarihçileridir. (dolayısıyla objektif olmaları beklenemez) İlk vakanüvist Mustafa NAİMA efendidir.

19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren;

Ülkemizde bilimsel tarihçilik gelişmeye başlamıştır. Bilimsel tarihçilik diyince ülkemizde akla gelen ilk kişi Tarihçilerin Kutbu olarak bilinen Halil İNALCIK'TIR.

HAZIRLAYAN

SERDAR BAYRAK

TARİH ÖĞRETMENİ

<https://tarihdersi.net/>